

Annette
Søndergaard
Gregersen

lektor, ph.d.
Haslev Seminarium, CVU Sjælland
asg@haslevseminarium.dk

Kulturundervisning i et transnationalt perspektiv

I min ph.d.-afhandling 'Interkulturel dannelse i fremmedsprog' (Gregersen 2007) beskæftiger jeg mig med den kulturelle dimension af franskundervisningen i folkeskolen, især for at undersøge fagets omgang med 'det nationale' og dets læringssyn. Jeg bygger dels på transnational kulturteori, dvs. teori om, hvordan normer og værdier spreder sig på tværs af nationer i kraft af de globale medier, verdensmarkedet, international migration og turisme m.m. (Risager 2003, Hannerz 1992), dels på konstruktivistisk læringsteori, dvs. teori om, hvordan man kan forstå læring som noget den lærende selv bygger op eller konstruerer (Qvortrup 2004, Qvortrup & Qvortrup 2006).

Mit ph.d.-projekt omfattede bl.a. nogle interview med franskundervisere om den kulturelle dimension. Lærernes svar viser, at den undervisning, de selv har fået på seminariet, ikke har været fokuseret på tilegnelse af en kulturel dimension. Den har været funderet på en ikke-pædagogisk, universitær tilgang med vægt på sproget. Lærerne problematiserer ikke kulturbegrebet, men anvender i deres spontane diskurs et upræcist og nationalt orienteret begreb, hvor kultur hovedsagelig bliver forstået som nationalkultur.

Mit empiriske arbejde afslører ikke baggrunden for denne traditionelle anvendelse af kulturbegrebet. Nogle lærere giver udtryk for, at de finder undervisning i den kulturelle dimension vanskelig og kompleks. Nogle lærere giver udtryk for at være velorienterede i "Fælles Mål"¹ og problematiserer ikke deres kulturundervisning. Andre giver udtryk for stor usikkerhed i undervisningen i den kulturelle dimension. Lærerne lægger vægt på, at det er vanskeligt at skabe en balance mellem den sproglige og den kulturelle dimension. Her refererer de først og fremmest til de korte undervisningsforløb, som udgør rammen og vilkårene for franskfaget i folkeskolen. En lærer siger flere gange i forløbet, at det er vanskeligt at diskutere og definere kulturbegrebet. Men til trods herfor kan mit empiriske arbejde ikke tages til indtægt for, at underviserne efterlyser udvikling af nye didaktiske oplæg til kulturundervisning i grundskolens franskfag.

I en konstruktivistisk forståelse af undervisning og læring kan man ikke på forhånd vide, hvad der kommer ud af ens undervisning. Selv om man tager hånd om undervisningen og kvaliteten af denne, kan man ikke vide, hvilke resultater/viden den

enkelte studerende/elev tilegner sig. God undervisning er ikke i sig selv en garant for, at den studerende/eleven lærer det, som hun/han burde, eller det, som var planlagt. Det, der er underviserens opgave, er at udvælge den rette form i relation til undervisningens hensigt og mål. Men forudsætningen herfor er, at underviseren er klar over betydningen af hvilke sprog-, kultur- og læringssyn, man arbejder ud fra (jf. også Gregersen 1989, 2002a og 2002b samt Gregersen, Jessing og Olsen 2005).

Kulturundervisning i praksis

Jeg vil her give et par eksempler på samspillet mellem et transnationalt kultursyn og et konstruktivistisk læringssyn i forbindelse med konkrete undervisningstemaer.

Det første eksempel er tænkt anvendt i begynderfasen i fransk i 7. (6.) klassetrin, som er den vigtigste fase for introduktionen af et transnationalt kultursyn, som er karakteriseret ved, at den nationale ramme (Frankrig, den franske nation) ikke bare tages for givet, men suppleres med emner, der går på tværs af landegrænser og/eller er mere lokale og regionale. Målet med undervisningen er at gøre eleverne opmærksomme på, at daglige ting kan være udformet *forskelligt* inden for den enkelte nation (f.eks. Frankrig eller et andet land). Det er samtidig målet at gøre eleverne opmærksomme på, at daglige ting kan være udformet *ens* på tværs af nationer (forskellige lande i verden). Der arbejdes således med udgangspunkt i såvel forskelle som ligheder. Anderledeshed er en forudsætning for at arbejde med og blive bevidst om sine egne forforståelser som grundlag for at udvikle egen identitet i et samspil med andre. Arbejdet med lighederne understreger, at nationale grænser ikke behøver at have særlig betydning for kulturelle fællesskaber og fælles forståelser:

Eksempel på indledende arbejde i en 7. klasse

Materialer: Billeder af daglige ting fra aviser, ungdomsmagasiner og modeblade.

Læreren indleder med at vise billeder af postkasser fra hele verden. Samtalen med eleverne handler om at få dem til at give udtryk for overraskelser og genkendelser i forhold til form og farver.

Herefter viser læreren billeder af børn med forskellig hudfarve og af forskellig størrelse og alder og beder eleverne forsøge at fastslå deres hjemland.

Læreren beder eleverne præsentere billeder af deres musik- og sportsidoler og placere dem geografisk.

Læreren præsenterer billeder fra metropoler og beder eleverne placere dem geografisk. Læreren viser herefter postkort fra de franske oversøiske departementer og territorier (DOM-TOM) og beder eleverne placere dem på verdenskortet. Dette lægger op til en samtale om Frankofonien og fransk som lokalt, nationalt modersmål og som globalt fremmedsprog.

Gennemgående elevarbejde: Hver enkelt elev præsenterer og forklarer en ting, som er anderledes, og en ting, som er ens.

Først herefter fokuseres på Frankrig som målsprogsland.

Det andet eksempel er tænkt anvendt på 9. klassetrin, som for nogle elever vil være deres tredje år med fransk. Eleverne arbejder her med områder i såvel den sproglige som den kulturelle dimension i undervisningen, f.eks. genrebevidsthed, genretræk og eksistentielle temaer. Et formål med at forholde sig til spørgsmålet, 'hvad kendetegner et eventyr', er at give eleverne mulighed for at udvikle bevidsthed om genreligheder og -forskelle mellem forskellige kulturelle og sproglige udtryk i 'eventyr på tværs af nationale grænser'. Et delmål er at bevidstgøre eleverne om folkefortællingers fælles træk i relation til væsentlige og evigtgyldige opdragelsestemaer på tværs af nationale grænser:

Eksempel på litterært-kulturelt arbejde i en 9. klasse

Indhold: Eleverne arbejder med at videreudvikle deres kommunikative og kulturelle kompetencer gennem læsning og tolkninger af såvel folkeeventyr som kunsteventyr som baggrund for sammenligning af f.eks. Perraults eventyr om 'Le petit chaperon rouge', som findes gengivet i mange versioner rundt i Europa. Kunsteventyrgenren inddrager en dansk forfatter som f.eks. H. C. Andersen som grundlag for sammenligning af ligheder og forskelle såvel genremæssigt som indholdsmæssigt mellem Perrault og Andersen.

Elevarbejde: Eleverne kan som kommunikative opgaver vælge mellem at holde et foredrag om én af forfatterne, genfortælle et folkeeventyr eller læse et kunsteventyr højt for klassen. En skriftlig kommunikativ opgave kan være at skrive et nutidigt eventyr, f.eks. efter inspiration af læsning af Pierre Griparis² fortællinger.

Opsamlingen af undervisningsforløbet inddrager spørgsmål som:

Hvad gør en tekst til et eventyr?

Hvilke fællestræk er der i de eventyr, vi arbejder med? Hvorfor mon?

Hvilke forskelle er der i eventyrene? Af hvilken art er de? (indholdsmæssige? kulturelle? sproglige?)

Hvad kan du selv bedst lide ved jeres eventyr? Forklar.

Det konstruktivistiske læringssyn og det transnationale kultursyn

Fastsættelse af mål for undervisningsforløb og planlægning, gennemførelse og evaluering er lærerens ansvarsområde. Det indledende arbejde med materialesøgning og forløbsbeskrivelse foregår oftest i et lærerteam. Når emneforløbet skønnes parat, fremlægges/introduceres det for eleverne, således at lærere og elever deler viden om og ejerskab til forløbets gennemførelse. Denne indledende proces er en central faktor i forhold til at motivere eleverne for projektet. Hvis det kun er lærerteamet, der har viden og gejst i relation til forløbet, ja så falder emnearbejder og projektarbejder ofte til jorden, fordi eleverne ikke kender til hverken mål eller formål med arbejdet.

Når det fælles introforløb til emnearbejdet skønnes færdigt, er undervisningens videre forløb altid lærerens ansvar. Derimod kan læreren ikke styre eller forcere elevernes *læreprocesser*. I forhold til elevernes konstruktion af deres egne kundskaber

og færdigheder er det lærerens ansvar at være vidende, motiverende og inspirerende. Læreren skal have kendskab til den enkelte elevs styrker og svagheder på såvel det intellektuelle som det sociale plan. Lærerens opgave er således at tage afsæt i den enkelte elev og samtidig styrke mulighederne for læreprocesserne i klassen: fællesskabets tilegnelse af kundskaber, færdigheder og kompetenceområder.

Målet for de to undervisningsforløb, der tager afsæt i en transnationalt kultursyn, er at give eleverne mulighed for at tilegne sig viden om og reflektere over, at teenagers tanke- og handleunivers ikke kun er bundet op på en national identitet, men at teenagere givetvis har mere til fælles på tværs af de nationale grænser, end de umiddelbart tror. Eventyr som sprogkulturel genre giver indblik i et fælles, transnationalt univers af udfordringer på vej til voksenlivet: mod, udholdenhed, stillingtagen og initiativ.

Noter

1. Fælles Mål, Fransk (Faghæfte 18, 2004). København: Undervisningsministeriet.
2. Pierre Griparis fortællinger blev i 1994 gjort tilgængelige for danske elever med Vibeke Bruun Dahls udgivelse: *La sorcière de la rue Mouffetard*, Herning: Systeme.

Litteratur

- Gregersen, Annette S. (1989): *Fransk – et pigefag – hvorfor?* § 3-opgave. København: Danmarks Lærerhøjskole. (Ikke udgivet).
- Gregersen, Annette S. (2002a): *Interkulturel læring – om kulturundervisning og kulturtilegnelse i fremmedsprog på grundskoleniveau*. Speciale. København: Danmarks Pædagogiske Universitet. (Haves til udlån på DPB).
- Gregersen, Annette S.: "Aspekter af fransk". I: Signe Holm-Larsen (red.) (2002b): *Fremmedsprog i den danske skole*. København: Dansk Skolemuseum (i kommission hos Kroghs Forlag), (p. 163-171).
- Gregersen, Annette S. (2007): *Interkulturel dannelse i fremmedsprog – med fokus på fransk i folkeskolen*. Ph.d.-afhandling. Roskilde: Roskilde Universitetscenter, Institut for Kultur og Identitet.
- Gregersen, Annette S., Tanja Jessing og Merete Olsen: "Fælles Mål for fremmedsprog". I: Bo Steffensen (red.) (2005): *Fælles Mål i folkeskolen*. København: Forlaget Samfundslitteratur, (p. 245-315).
- Hannerz, Ulf (1992): *Cultural Complexity*. New York: Columbia University Press.
- Qvortrup, Lars (2004): *Det vidende samfund – mysteriet om viden, læring og dannelse*. København: Unge Pædagoger.
- Qvortrup, Birthe og Lars Qvortrup (2006): *Undervisningens mirakel. Om læring i et vidensperspektiv*. Frederikshavn: Dafolo Forlag.
- Risager, Karen (2003): *Det nationale dilemma i sprog- og kulturpædagogikken. Et studie i forholdet mellem sprog og kultur*. Doktordisputats. København: Akademisk Forlag.